

Účetnictví, daně a financování pro nestátní neziskovky

4., aktualizované vydání

Anna Pelikánová

Vznik a registrace
neziskových organizací

Financování činnosti
neziskových organizací

Přehled právních, účetních
a daňových předpisů

Daň z příjmů,
široký a úzký základ daně

Aplikace daně
z přidané hodnoty

Kontrolní hlášení

Účetnictví, daně
a financování
pro nestátní
neziskovky

4., aktualizované vydání

Anna Pelikánová

GRADA Publishing

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Automatizovaná analýza textů nebo dat ve smyslu čl. 4 směrnice 2019/790/EU a použití této knihy k trénování AI jsou **bez souhlasu nositele práv zakázány**.

Edice Účetnictví a daně

Anna Pelikánová

Účetnictví, daně a financování pro nestátní neziskovky
4., aktualizované vydání

Vydala GRADA Publishing, a.s.
U Průhonu 22, Praha 7 jako svou 9 230. publikaci

Realizace obálky Zdeněk Dušek
Sazba Jan Šístek
Odborná redaktorka Ing. Kateřina Patková
Počet stran 360
První vydání, Praha 2024
Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod a.s.

© GRADA Publishing, a.s., 2024

ISBN 978-80-271-7260-3 (ePub)
ISBN 978-80-271-7259-7 (pdf)
ISBN 978-80-271-5249-0 (print)

GRADA Publishing: tel.: 234 264 401, www.grada.cz

Obsah

Seznam zkratk	10
Úvod	12
1. Význam neziskového sektoru v ČR	17
1.1 Postavení neziskového sektoru v národním hospodářství	17
1.2 Vybrané oblasti působnosti neziskového sektoru	18
1.3 Charakteristické znaky a funkce nestátních neziskových organizací	19
1.4 Tradice a vývoj nestátních neziskových organizací v ČR	20
1.5 Ekonomické ukazatele pro nestátní neziskové organizace	22
1.6 Problémy v neziskovém sektoru	23
2. Místo neziskových organizací v právním řádu ČR	24
2.1 Veřejná prospěšnost a nový občanský zákoník	24
2.2 Veřejně prospěšný poplatník dle zákona o daních z příjmů	25
2.3 Veřejné rejstříky	26
2.3.1 Co se stalo po 1. lednu 2014 s bývalými rejstříky	27
2.3.2 Co tedy bylo a je nutné udělat a v jakých lhůtách	27
2.3.3 Nesprávnost nebo neúplnost údajů v rejstříku	28
3. Druhy neziskových organizací	30
3.1 Druhy neziskových organizací z globálního hlediska	30
3.2 Druhy neziskových organizací dle zřizovatele	30
4. Nový občanský zákoník a právní formy nestátních neziskových organizací	31
4.1 Nové právní formy nestátních neziskových organizací po rekodifikaci	31
4.2 Jak probíhala transformace nestátního neziskového sektoru	32
4.2.1 Příklad na občanské sdružení	32
4.2.2 Příklad na organizaci s mezinárodním prvkem	32
4.2.3 Příklad na nadaci a nadační fond	33
4.2.4 Příklad na obecně prospěšnou společnost	33
4.2.5 Příklad na zájmové sdružení právnických osob	33
4.2.6 Příklad na církevní právnickou osobu	33
5. Vznik, zánik a řízení vybraných forem nestátních neziskových organizací	34
5.1 Spolek	34
5.2 Ústav	36
5.3 Nadace	37
5.4 Nadační fond	38
5.5 Sociální družstvo	38
5.6 Další nestátní neziskové organizace upraveny jinými zákony než NOZ	39
5.6.1 Církev, náboženské společnosti a církevní právnické osoby	39
5.6.2 Politické strany a politická hnutí	39
5.6.3 Honební společenstva	39
5.6.4 Obecně prospěšné společnosti	40
5.6.5 Zájmová sdružení právnických osob	40

6.	Financování nestátních neziskových organizací	41
6.1	Obecné principy financování nestátních neziskových organizací	41
6.1.1	Vícezdrojovost	41
6.1.2	Samofinancování	41
6.1.3	Fundraising	42
6.1.3.1	Formy fundraisingu	43
6.1.3.2	Základní metody fundraisingu	43
6.1.3.3	Zásady jednání s dárcem	45
6.1.3.4	Znalost motivů individuálních dárců	45
6.1.4	Neziskovost	46
6.1.5	Daňové úlevy	46
6.2	Způsoby financování nestátních neziskových organizací	46
6.3	Nástroje financování nestátních neziskových organizací	47
6.4	Finanční zdroje nestátních neziskových organizací	47
6.4.1	Vlastní zdroje	47
6.4.1.1	Členské příspěvky	47
6.4.1.2	Příjmy z výkonu hlavní činnosti	48
6.4.1.3	Příjmy z doplňkových činností	48
6.4.1.4	Podnikání	48
6.4.2	Cizí zdroje	49
6.4.3	Potenciální zdroje	49
6.4.3.1	Příspěvky ze zdrojů Evropské unie	50
6.4.3.2	Dotace státu a municipalit nestátním neziskovým organizacím	50
6.4.3.3	Příspěvky nadací a nadačních fondů	50
6.4.3.4	Firemní dárcovství	50
6.4.3.5	Individuální dárcovství	51
6.4.3.6	Další zdroje	51
6.5	Státní dotační politika	51
6.6	Soukromé financování neziskových organizací	54
7.	Ekonomika nestátních neziskových organizací	56
7.1	Právní předpisy pro nestátní neziskové organizace	56
7.1.1	Zákon o účetnictví č. 563/1991 Sb.	57
7.1.2	Vyhláška č. 504/2002 Sb.	57
7.1.3	Vyhláška č. 325/2015 Sb.	58
7.1.4	České účetní standardy č. 401–414	58
7.2	Vnitřní předpisy nestátních neziskových organizací	59
7.3	Finanční řízení a rozpočet neziskových organizací	59
7.3.1	Rozpočet a jeho sestavování	60
8.	Účetní souvislosti aktivit nestátních neziskových organizací	62
8.1	Účetnictví	62
8.1.1	Změny v terminologii od 1. 1. 2014	63
8.1.2	Jednoduché účetnictví	64
8.1.3	Novela zákona o účetnictví od roku 2016	67
8.1.4	Nový zákon o účetnictví (předpokládaná účinnost od 1. 1. 2025)	70
8.1.5	Účetní knihy v jednoduchém účetnictví	71
8.1.5.1	Peněžní deník	71
8.1.5.2	Knih pohledávek a závazků	72
8.1.5.3	Pomocné knihy	73

8.1.6	Podvojné účetnictví	80
8.1.6.1	Podvojné účetnictví obecně	80
8.1.6.2	Legislativní úprava účetnictví	82
8.1.6.3	Účtování v jednotlivých účtových třídách	84
8.1.6.4	Účtová třída 0 – Dlouhodobý majetek	84
8.1.6.5	Účtová třída 1 – Zásoby	93
8.1.6.6	Účtová třída 2 – Krátkodobý finanční majetek a krátkodobé úvěry	96
8.1.6.7	Účtová třída 3 – Zúčtovací vztahy	98
8.1.6.8	Účtová třída 5 a 6 – Náklady a výnosy	102
8.1.6.9	Účtová třída 9 – Vlastní jmění, fondy, výsledek hospodaření, rezervy, dlouhodobé úvěry a zápůjčky, závěrkové a podrozvahové účty	106
8.2	Roční účetní závěrka v nestátních neziskových organizacích	111
8.3	Povinnost zveřejnění účetní závěrky	113
8.4	Audit ve vybraných neziskových organizacích	114
9.	Daně a nestátní neziskové organizace	120
9.1	Daň z nemovitých věcí	122
9.1.1	Daň z pozemků	125
9.1.2	Daň ze staveb a jednotek	130
9.2	Daň silniční	135
9.3	Daň z příjmů	138
9.3.1	Změny v zákoně o daních z příjmů od roku 2014	140
9.3.1.1	Veřejně prospěšný poplatník	140
9.3.1.2	Úroky z účtů	142
9.3.1.3	Skupina veřejně prospěšných poplatníků s tzv. širokým základem daně	143
9.3.1.4	Bezúplatné příjmy z darů	143
9.3.1.5	Nedaňové výdaje (náklady) dle § 25 odst. 1 písm. i) zákona o daních z příjmů	143
9.3.2	Možnosti režimů zdanění příjmů u nestátních neziskových organizací	144
9.3.2.1	Rozdělení příjmů u veřejně prospěšných poplatníků	146
9.3.2.2	Příjmy, které nejsou předmětem daně	148
9.3.2.3	Příjmy, které jsou předmětem daně, ale jsou osvobozené	152
9.3.2.4	Příjmy zahrnované do základu daně	156
9.3.2.5	Praktický příklad	157
9.3.3	Schéma postupu zjištění základu daně	159
9.3.3.1	Položky zvyšující základ daně	159
9.3.3.2	Položky snižující základ daně	161
9.3.3.3	Snížení základu daně a daňová povinnost	163
9.3.4	Daňové souvislosti darování	171
9.3.4.1	Daňové souvislosti dárcovství u dárcе, kterým je fyzická osoba	172
9.3.4.2	Daňové souvislosti dárcovství u dárcе, kterým je právnícká osoba	173
9.3.4.3	Daňové souvislosti dárcovství u obdarovaného	175
9.3.4.4	Účtování o daru	178

9.3.5	Praktická část	179
9.3.5.1	Poplatník s úzkým základem daně	180
9.3.5.2	Poplatník se širokým základem daně	182
9.3.5.3	Praktický příklad na dar	184
9.3.6	Vybrané daňové problémy	184
9.3.6.1	Paušální výdaj na dopravu	184
9.3.6.2	§ 25 odst. 1 písm. i) zákona o daních z příjmů	185
9.3.6.3	§ 25 odst. 1 písm. zp), zq) zákona o daních z příjmů	185
9.3.6.4	Uplatňování odpisů do daňově uznatelných výdajů	186
9.3.6.5	Kurzové rozdíly u nestátních neziskových subjektů	186
9.3.6.6	Úrok z jistoty dle nového občanského zákoníku	187
9.3.6.7	Finanční leasing – následné rozšíření definice v roce 2015	187
9.3.6.8	§ 23 odst. 6 zákona o daních z příjmů	189
9.3.6.9	Členské příspěvky, které se považují za daňový výdaj	189
9.3.6.10	Hmotný a nehmotný majetek	189
9.3.6.11	Opravné položky k pohledávkám	208
9.3.6.12	Odpis pohledávky	212
9.3.6.13	Postoupení pohledávky	213
9.3.6.14	Rezervy a neziskové organizace	213
9.3.6.15	Stravování zaměstnanců a další benefity z pohledu zákona o daních z příjmů	216
9.3.6.16	Cestovní náhrady zaměstnanců	220
9.4	Daň z přidané hodnoty	227
9.4.1	Základní pojmy zákona o DPH	230
9.4.1.1	Předmět daně	231
9.4.1.2	Ekonomická činnost a daňové subjekty	233
9.4.1.3	Sazby daně, hlavní a vedlejší plnění	235
9.4.1.4	Místo plnění	236
9.4.2	Osvobozená plnění	238
9.4.2.1	Základní poštovní služby a dodání poštovních známek (§ 52 zákona o DPH)	240
9.4.2.2	Dodání vybraných nemovitých věcí (§ 56 zákona o DPH)	240
9.4.2.3	Nájem vybraných nemovitých věcí (§ 56a zákona o DPH)	241
9.4.2.4	Výchova a vzdělávání (§ 57 zákona o DPH)	246
9.4.2.5	Zdravotní služba a dodání zdravotního zboží (§ 58 zákona o DPH)	252
9.4.2.6	Sociální pomoc (§ 59 zákona o DPH)	255
9.4.2.7	Ostatní plnění osvobozená od daně bez nároku na odpočet daně (§ 61 zákona o DPH)	257
9.4.2.8	Dodání zboží, které bylo použito pro plnění osvobozená od daně bez nároku na odpočet daně a zboží, u něhož nemá plátec nárok na odpočet daně (§ 62 zákona o DPH)	262
9.4.2.9	Plnění osvobozená od daně s nárokem na odpočet daně (§ 63 zákona o DPH)	262

9.4.2.10	Osvobození od daně při dovozu zboží (§ 71 písm. f) zákona o DPH)	263
9.4.3	Plátce, identifikovaná osoba	263
9.4.3.1	Povinnost registrace	265
9.4.3.2	Osoba neusazená v tuzemsku, osoba osvobozená, osoba registrovaná k dani v EU	267
9.4.4	Vznik povinnosti přiznat daň nebo uskutečnění plnění	267
9.4.5	Daňové doklady	270
9.4.5.1	Zjednodušený daňový doklad (§ 30 zákona o DPH)	272
9.4.5.2	Splátkový kalendář (§ 31 zákona o DPH)	272
9.4.5.3	Platební kalendář (§ 31a zákona o DPH)	272
9.4.5.4	Souhrnný daňový doklad (§ 31b zákona o DPH)	273
9.4.5.5	Doklad o použití (§ 32 zákona o DPH)	273
9.4.5.6	Daňový doklad při dovozu zboží (§ 33 zákona o DPH)	273
9.4.5.7	Daňový doklad při vývozu zboží (§ 33a zákona o DPH)	274
9.4.6	Přenos daňové povinnosti	274
9.4.7	Daňové přiznání k DPH	278
9.4.8	Základ daně a výpočet daně	284
9.4.9	Nárok na odpočet	287
9.4.10	Oprava základu daně a výše daně a oprava v jiných případech	289
9.4.10.1	Oprava základu daně a výše daně dle § 42 zákona o DPH	289
9.4.10.2	Oprava základu daně a výše daně dle § 43 zákona o DPH	291
9.4.11	Uplatňování DPH v rámci EU a ve vztahu k třetím zemím	292
9.4.12	Částečný odpočet	298
9.4.12.1	Poměrný koeficient podle § 75 zákona o DPH	301
9.4.12.2	Krátící koeficient podle § 76 zákona o DPH	304
9.4.13	Úprava odpočtu a vyrovnání u majetku	309
9.4.13.1	Úprava odpočtu u dlouhodobého majetku dle § 78 zákona o DPH	309
9.4.13.2	Vyrovnání odpočtu daně dle § 77 zákona o DPH	312
9.4.14	Praktický příklad	314
9.4.15	Kontrolní hlášení – druh daňového tvrzení	320
10.	Likvidace nestátních neziskových organizací	324
	Seznam obrázků	326
	Seznam grafů	327
	Seznam tabulek	328
	Výběr z použité literatury	331
	Příloha A	332
	Příloha B	337
	Vzorový účtový rozvrh	343
	Vzorová Příloha k roční účetní závěrce	349

Seznam zkratk

ČR	– Česká republika
EU	– Evropská unie
ČSÚ	– Český statistický úřad
MF	– ministerstvo financí
HDP	– hrubý domácí produkt
NO	– neziskové organizace
NNO	– nestátní neziskové organizace
OPS	– obecně prospěšná společnost
ČÚS	– České účetní standardy
NOZ	– zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Zákon o OPS	– zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
Živnostenský zákon	– zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů
Zákon o obchod. korporacích	– zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, ve znění pozdějších předpisů
Rejstříkový zákon	– zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob
Zákon o účetnictví	– zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů
Zákon o daních z příjmů	– zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů
Zákon o DPH	– zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů
Zákon o silniční dani	– zákon č. 16/1993 Sb., o dani silniční, ve znění pozdějších předpisů
Daňový řád	– zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů
Zákoník práce	– zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
Zákon o rezervách	– zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů
Majetková daň	– zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitých věcí, ve znění pozdějších předpisů
Vyhláška č. 504/2002 Sb.	– vyhláška č. 504/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, u kterých hlavním

- Vyhláška č. 325/2015 Sb.
- vyhláška č. 325/2015 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o účetnictví pro účetní jednotky účtující v soustavě jednoduchého účetnictví, ve znění pozdějších předpisů
- předmětem činnosti není podnikání, pokud účtují v soustavě podvojného účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Publikace je uceleným přehledem poznatků z oblasti financování, účetnictví a daní vybraných nestátních neziskových organizací. Na knižním trhu není v současnosti podobná komplexní publikace, kde by byly promítnuty legislativní změny dle nového občanského zákoníku a novel zákona o účetnictví a daňových zákonů od 1. 1. 2014.

Od roku 2015 se jedná již o 4. vydání této publikace. Stejně jako v předchozích publikacích, autorka reaguje na nová ustanovení v účetních a daňových zákonech, a to konkrétně na změny, které nabyly účinnosti v průběhu let 2019 až 2024.

Komentáře k těmto změnám jsou součástí této publikace:

2019

V návaznosti na směrnici Rady 2006/112/ES ze dne 28. 11. 2006, o společném systému daně z přidané hodnoty, a s ohledem na zásady vyplývající z ustálené judikatury Soudního dvora Evropské unie, došlo v zákoně o DPH ke **zpřesnění některých důležitých pojmů**, jako je například **ekonomická činnost, osoba povinná k dani, úplata, nájem** (§ 2, 4 a 5 zákona o DPH):

Ve vztahu k **osobě povinné k dani** se do zákona o DPH doplnilo vymezení „**kteřá jedná jako taková**“, které nahradilo sousloví „v rámci uskutečňování ekonomické činnosti“.

Došlo také ke změně definice pojmu **úplata**. Nová definice zdůrazňuje nezbytnost existence jednoznačné a přímé vazby mezi plněním a obdrženým protiplněním. Pod pojem úplata je zároveň nově zahrnuta i **dotace k ceně coby specifický druh úplaty**.

Z důvodu vzájemného provázání pojmů v zákoně o DPH se do základních pojmů doplnil i obecný pojem „**uskutečněné plnění**“, kterým se rozumí dodání zboží nebo poskytnutí služby za úplatu osobou povinnou k dani, která jedná jako taková.

Význam pojmu „**nájem**“ se rozšířil o **věcná břemena** k nemovité věci.

V ustanovení § 36 odst. 14 zákona o DPH se objevila definice pojmu „**obvyklá cena**“. Tato definice se vztahuje na všechna ustanovení zákona o DPH, která se o obvyklé ceně zmiňují (§ 36, 36a, 108a a 109 zákona o DPH).

Z důvodu jednotného výkladu pravidel pro výpočet obrátu se do zákona o DPH dostala zásada, že pokud má **prodej dlouhodobého majetku povahu běžné činnosti**, kterou daná osoba povinná k dani provádí v rámci výkonu svého podnikání a pravidelně, není obrat dosahovaný z takovýchto prodejů vyjmut z výpočtu koeficientu pro účely nároku na odpočet daně.

V ustanovení § 15 zákona o DPH byly stanoveny základní pojmy (**poukaz, jednoúčelový poukaz, víceúčelový poukaz, vydání poukazu**), které se také promítají do ustanovení § 21, 36, 74 a 79a zákona o DPH.

Ustanovením § 21 odst. 4 písm. c) zákona o DPH se upřesnilo, že v případě **služby, která je poskytovaná v přímé souvislosti s nájmem nemovité věci** a která byla v souvislosti s tímto nájmem přijata, nejedná-li se o službu podle odst. 4 písm. b) zákona o DPH, se zdanitelné plnění považuje za uskutečněné **dnem zjištění skutečné výše částky za tuto službu**. I když je poskytována v přímé souvislosti s nájmem nemovité věci, není jeho součástí, ale představuje samostatné a od nájmu oddělitelné plnění.

Do ustanovení § 27 zákona o DPH se doplnil odst. 3. Podle tohoto nového zákonného ustanovení se poskytovatelé digitálních služeb v EU, kteří pro účely odvodu DPH v příslušných členských státech používají **zvláštní režim jednoho správního místa**, při vystavování daňových dokladů **řídí pravidly platnými ve státě**, ve kterém jsou k dani ve zvláštním režimu jednoho správního místa **registrováni**.

Zákon o DPH v § 29 odst. 3 stanovil, že pokud vznikla povinnost přiznat daň nebo přiznat plnění **ke dni přijetí úplaty, nemusí daňový doklad obsahovat jednotkovou cenu bez daně a slevu**, pokud není obsažena v jednotkové ceně. Nově též nemusí daňový doklad obsahovat **údaj o rozsahu plnění**, pokud není rozsah plnění v případě přijetí úplaty znám. Ustanovení § 31b odst. 1 zákona o DPH **rozšířil počet situací**, při kterých lze vystavit **souhrnný daňový doklad**. Ve vazbě na § 29 odst. 1 písm. f) zákona o DPH náleží mezi povinné náležitosti souhrnného daňového dokladu i rozsah a předmět plnění. V případě úplaty se rozsah plnění uvede pouze tehdy, pokud je znám.

Povinnou náležitostí opravného daňového dokladu se stal podle § 45 odst. 1 písm. k) zákona o DPH nově **den uvedený v § 42 odst. 3**. To znamená den, kdy nastaly **skutečnosti rozhodné pro provedení opravy základu daně**, popř. dny vymezené v písm. b) až d) tohoto zákonného ustanovení. Opravný daňový doklad lze podle § 45 odst. 5 zákona o DPH vystavit i v případě, že je opravou zvyšována výše daně, pokud plátce přiznal daň jinak, než stanoví zákon o DPH, a tím snížil daň na výstupu.

Podle ustanovení § 36 odst. 5 zákona o DPH se základ daně snižuje o slevu z ceny, pokud je poskytnuta ke dni uskutečnění zdanitelného plnění. Do základu daně se nezahrnuje částka vzniklá **zaokrouhlením** celkové výše úplaty při dodání zboží nebo poskytnutí služby na celou korunu. Způsob stanovení základu daně v případě výměnného obchodu, tj. v případě, kdy byla úplata poskytnuta **formou nepeněžitého plnění**, je nově vymezen v ustanovení § 36 odst. 6 písm. c) zákona o DPH. Základ daně se v tomto případě vypočítá podle hodnoty vlastního uskutečného plnění. Touto hodnotou je obvyklá cena bez daně vymezená v § 36 odst. 14 zákona o DPH. Pro stanovení základu daně při dodání zboží či poskytnutí služby se použije obvyklá cena bez daně také v případě, kdy je úplata poskytnuta zcela nebo zčásti virtuální měnou. Ve smyslu § 37 zákona o DPH lze **nově daň vypočítat dvěma způsoby**. Toto ustanovení má za následek sjednocení částek (shodné výsledky) vypočtené daně bez ohledu na zvolenou metodu výpočtu.

S ohledem na specifičnost institutu **opravy základu daně v případě nezaplacení zdanitelného plnění** od ostatních případů oprav základu daně se tato oblast upravila samostatně, a to v **§ 46 a násl. a § 74a zákona o DPH**.

Upravilo se osvobození od daně ve smyslu **§ 61 písm. a) zákona o DPH** a to tak, že se uplatní při poskytování služeb nebo dodání zboží, které úzce souvisí s poskytovanými službami, právníky osobami, které nebyly založeny nebo zřízeny za účelem podnikání, které jsou svou povahou **politické, odborové, náboženské, vlastenecké, filozofické, dobročinné či občanské povahy**. Osvobozením od daně i nadále nesmí dojít k narušení hospodářské soutěže.

Novelizované znění ustanovení § 61 písm. g) zákona o DPH upřesnilo **osvobození od DPH při cost sharingu** (podílení se na nákladech).

2020

Vládní omezení a zákazy některých aktivit kvůli pandemii Covid-19 přinesly všem spoustu bezesných nocí. Překonat toto nelehké období pomáhaly některé úlevy v podobě odložení daňových povinností a EET; či prominutí pokut a poplatků.

Díky zavedení institutu zpětného působení daňové ztráty, tzv. **carry loss back** si mohli poplatníci uplatnit případnou ztrátu vykázanou v roce 2020 zpětně ve svých základech daně v roce 2019 a 2018. Tato právní úprava v zákoně o daních z příjmů zůstává jako trvalá a zpětné uplatnění ztráty bude možné i v budoucnosti dle § 34 odst. 1 zákona o daních z příjmů.

V posledním čtvrtletí 2020 se spustil **online finanční úřad** – portál MOJE daň. Systém je podobný internetovému bankovníctví a jeho uživatelé by měli mít lepší přehled o svých daňových povinnostech, které tímto mohou vyřídit z kanceláře či z domova.

Zákonem č. 386/2020 Sb. ze dne 15. 9. 2020 **došlo ke zrušení daně z nabytí nemovitých věcí.**

2021

V případě **hmotného majetku** zařazeného 1. 1. 2020 a později se hranice zvýšila na **80 000 Kč**. Tato hranice se použije taky na technická zhodnocení dokončená a uvedená do stavu způsobilého obvyklému užívání od 1. 1. 2020.

Kategorie nehmotného majetku byla od 1. 1. 2020 **zrušena** a **daňové odpisy** tohoto majetku **kopírují odpisy účetní** (nehmotným majetkem byl podle zákona o daních z příjmů před touto novelou majetek se vstupní cenou nad 60 000 Kč s dobou použitelnosti delší než 1 rok).

Daň z příjmů fyzických osob se nově odvádí jen z hrubé mzdy, nikoliv ze superhrubé, která kromě hrubé mzdy zahrnovala také pojistné placené zaměstnavatelem. Sazba daně z příjmů fyzických osob zůstala na 15 %. Nově je zavedeno další **daňové pásmo ve výši 23 %**, které se aplikuje pouze na roční příjmy (resp. součet základů daně), jež přesáhnou 48násobek průměrné mzdy.

Od 1. ledna 2021 se uzákonilo **rozšíření funkcionality daňové informační schránky**, ale také změny ve lhůtách pro podávání daňových přiznání k daním z příjmů. Již není nutné k prodloužení termínu zaslat na finanční úřad plnou moc daňového poradce či advokáta. Lhůta pro podání daňového přiznání se posuzuje zpětně podle toho, kdo, kdy a jakou formou daňové přiznání podal.

Proběhla **novelizace zákona o dani silniční** a došlo k zásadním změnám ohledně sazeb daní a poplatníků daně.

Od 1. 7. 2021 začala platit nová pravidla pro prodej zboží a poskytování služeb koncovým zákazníkům v Evropské unii. Došlo k **rozšíření působnosti zvláštního režimu „jednoho správního místa“ pro výběr DPH na prodej zboží na dálku a poskytování přeshraničních služeb konečným příjemcům (nepodnikatelům) z EU**. Pro internetové obchodníky spočívá zjednodušení v tom, že se nemusí registrovat k DPH a plnit povinnosti v každém členském státě, kde prodávají zboží, ale mohou přes domácí online portál podávat přiznání a platit DPH za plnění ve všech členských státech EU. Do 1. 7. 2021 se tato možnost vztahovala pouze na telekomunikační služby, služby rozhlasového a televizního vysílání a elektronicky poskytované služby. Nově je to aplikováno rovněž pro prodej zboží na dálku a poskytování služeb nepodnikatelům v rámci celé EU.

Došlo ke **zrušení osvobození od DPH při dovozu malých zásilek do 22 EUR**. Pro zásilky s hodnotou **do 150 EUR** (které jsou osvobozeny od cla) jsou zavedeny dva volitelné zjednodušené zvláštní režimy, a to **dovozní režim v rámci zvláštního režimu jednoho správního místa a zvláštní režim při dovozu zboží nízké hodnoty**.

V zákoně o DPH se objevil nový institut, který cílí na nadměrné odpočty na dani z přidané hodnoty. Upraven je v nových ustanoveních § 174a a 174b daňového řádu obecně jako „**záloha na daňový odpočet**“, v kombinaci s novým ustanovením § 105a zákona o DPH, „**záloha na nadměrný odpočet**“.

Měnil se i § 101a zákona o DPH, který od 1. 1. 2021 zavádí **povinnost elektronického podání k DPH nejen plátců, ale i identifikovaných osob**.

Zákonem č. 80/2019 Sb. byla do § 56a zákona o DPH přijata změna pravidel pro zdaňování nájmu nemovitých věcí. Je omezena možnost dobrovolného uplatnění daně u nájmu nemovitých věcí stanovených v odst. 3 (**stavby rodinného domu, obytného prostoru a dalších**). Nájmy těchto nemovitých věcí **musí být tedy od roku 2021 osvobozeny od daně bez nároku na odpočet daně**. Pokud plátce některou z vyjmenovaných nemovitých věcí pořídil před novelou a uplatnil si při pořízení odpočet daně (např. pokud bytový dům pronajal jako celek

jinému plátcí s daní na výstupu) a nebude na pronájem nadále uplatňovat daň, musí od roku 2021 provést **úpravu odpočtu daně** dle § 78 zákona o DPH.

V průběhu roku 2021 bylo do zákona o DPH doplněno nové ustanovení § 79e, které obsahuje **úpravu snížení uplatněného odpočtu daně u dlužníka, který přestal být plátcem daně**. Nově je dlužník povinen snížit odpočet daně u uplatněných přijatých zdanitelných plnění, a to za předpokladu, že:

- toto plnění nebylo uhrazeno nebo bylo uhrazeno částečně,
- je dluh za přijaté zdanitelné plnění splatný a nedošlo k jeho zániku,
- dlužník neprovedl úpravu odpočtu daně z nedobytné pohledávky (§ 74a odst. 1 zákona o DPH),
- od konce zdaňovacího období, ve kterém se uskutečnilo zdanitelné plnění, uplynuly méně než 3 roky.

V případě, že do tří let od zrušení registrace dlužníka dojde k úhradě dluhu, může si dlužník odpočet opětovně uplatnit skrze dodatečné daňové příznání za poslední zdaňovací období, ve kterém byl registrován.

2022

Od začátku 2022 platí nová úprava DPH u plnění, která podléhají zvláštnímu režimu pro **cestovní služby**. Poskytovatelé cestovních služeb musí nově přiznat daň z přijatých záloh na cestovní službu nebo zatížit část letecké přepravy do třetích zemí daní z přidané hodnoty. Plátce musí provádět výpočet přírážky za každou poskytnutou cestovní službu zvlášť.

Nově mohou účetní jednotky, které jsou **obchodními korporacemi**, předat účetní závěrku do sbírky listin veřejného rejstříku **prostřednictvím podání u příslušného správce daně**.

Na válku na Ukrajině reagovala i česká legislativa, a to i v daňové oblasti.

2023

Od roku 2023 se rozšířil okruh subjektů, jež mají **datovou schránku** zřízovanou ze zákona. Nově do této skupiny spadají i **nepodnikající právnické osoby** a všechny podnikající fyzické osoby, jež mají IČO. Stát jim během prvního kvartálu 2023 postupně zprovoznil datovou schránku, kterou nebude možné na žádost deaktivovat. Všechna formulářová podání se musí provádět elektronicky. To neznamená, že by se vše muselo posílat přes datovku. Subjekty tak mohou využít i jiné elektronické cesty, např. portál MOJE daně nebo aplikaci EPO. Rozhodným okamžikem, od kterého pro ně tato povinnost platí, je zpřístupnění datové schránky (neplést si se založením schránky).

Překvapením bylo zavedení tzv. **daně z neočekávaných zisků**, která se vztahuje na společnosti v oblasti bankovníctví, energetiky a těžebního průmyslu. Mělo by se jednat o dočasné zdanění, platné od roku 2023 do roku 2025.

Novela zákona o daních z příjmu přináší ustanovení §30d, které je zaměřeno na specifické situace v případě nemovitých kulturních památek.

Se začátkem roku 2023 **odpadá povinnost elektronicky evidovat své tržby**. Povinnost byla nicméně už od jara roku 2020 přerušena kvůli pandemii onemocnění Covid-19 a stala se tak fakticky dobrovolnou.

V rámci novely zákona o DPH došlo **ke zvýšení limitu** ročního obratu pro povinnou registraci plátce DPH z 1 mil. Kč **na 2 mil. Kč**.

Od 1. 1. 2023 došlo **k prodloužení lhůty** dle § 101g odst. 3 zákona o DPH pro podání **následného kontrolního hlášení na základě výzvy od správce daně** na 17 dnů ode dne dodání výzvy do datové schránky plátce. Původní lhůta činila 5 pracovních dní od doručení

do datové schránky. Nově běží od dodání výzvy do datové schránky. Na běh lhůty tedy nemá vliv to, kdy je zpráva doručena (tj. kdy a zda vůbec se poplatník přihlásí do datové schránky). Dochází také ke **snížení pokut v kontrolním hlášení** ve výši 10 000 Kč, 30 000 Kč a 50 000 Kč na polovinu u vybraných plátců.

2024

Změny v roce 2024 v rámci daně z příjmů právnických osob a daně z přidané hodnoty budou uvedeny v příslušných kapitolách.

Kniha je určena **zejména účetním a ekonomům v nestátních neziskových organizacích**.

Publikace začíná vymezením základních pojmů a výčtem neziskových organizací a potom se věnuje konkrétním nestátním neziskovým organizacím.

Další část se věnuje financování nestátních neziskových organizací. Tyto z principu své činnosti musí hledat i jiné zdroje financování než vlastní. Je důležité ozřejmit individuální a firemní dárcovství a zásady pro poskytování dotací ze státního rozpočtu.

Třetí část se zabývá vedením účetnictví a jednoduchým účetnictvím.

Jádrem publikace je daňová problematika v nestátních neziskových organizacích. Nestátní neziskové organizace mají velmi složité postavení:

- u DPH musí sledovat režim jednotlivých činností, popřípadě při kombinaci různých činností musí uplatnit poměrný nebo krátcí koeficient,
- pro stanovení daně z příjmů musí sledovat příjmy a výdaje dle rozdělení na hlavní a doplňkovou činnost, a v neposlední řadě taky příjmy, které nejsou předmětem daně, příjmy, které nejsou předmětem daně za určitých podmínek, příjmy osvobozené a příjmy, které jsou předmětem daně.

Není cílem této publikace poskytnout kompletní přehled všech zákonů. Autorka se zabývá vybranými problémy, s nimiž se potýkají nestátní neziskovky, jak to vplynulo z její odborné praxe a lektorské činnosti.

Po přečtení knihy se budete orientovat v legislativě pro nestátní neziskové organizace.

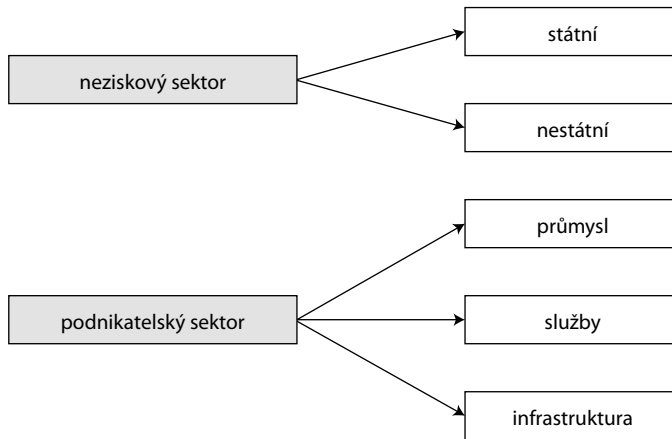
Autorka zdůrazňuje, že text publikace vyjadřuje její osobní stanovisko. Na řadu problémů mohou existovat názory odlišné.

Publikace reflektuje právní stav platný k 1. 1. 2024.

1. Význam neziskového sektoru v ČR

1.1 Postavení neziskového sektoru v národním hospodářství

Ve smíšené ekonomice se setkáváme s ekonomickou aktivitou různých druhů organizací. Jedná se o soukromé ziskové, soukromé neziskové organizace a organizace veřejného sektoru. Některé odborné prameny hovoří o tzv. **třísektorovém národním hospodářství**.

Obrázek 1: Struktura národního hospodářství

Zdroj: vlastní zpracování

Neziskové organizace (dále jen NO) jsou důležitou součástí každé společnosti. Tyto organizace sdružují miliony občanů, poskytují širokou paletu služeb, napomáhají rozvoji společenského, ekonomického, a nakonec i politického života. Význam nespočívá pouze v přidané ekonomické hodnotě či podílu na celkové zaměstnanosti, ale je vzhledem ke svému dopadu na takřka všechny sféry života společnosti mnohem komplexnější. Nejde jenom o to, že NO zabezpečují určité spektrum služeb, ale jsou indikátorem rozvinutosti občanské společnosti, ovlivňují veřejné mínění a společenské změny.

Můžeme se setkat i s jinými názvy pro NO, a to s názvy: „**nevýdělečná organizace**“ nebo s anglickým ekvivalentem „**non-profit organization**“.

NO je jednotka vytvořená za účelem výroby výrobků a poskytování služeb, ale zároveň její status nedovoluje, aby tato produkce byla pro osoby, které ji založily, řídí nebo financují, zdrojem příjmů, zisku nebo finančních výnosů.

Neziskový sektor je sektor, v němž organizace a instituce **nejsou primárně založeny za účelem dosahování zisku**. Na rozdíl od komerčních organizací, cílem NO není vytváření a rozdělování zisku mezi vlastníky, ale přímá produkce užítku. NO mohou však vytvářet zisk a mohou taky podnikat. Zisk se ale musí použít na rozvoj neziskové organizace.